

Вовчок Марко 1833—1907

Біографія

Народилася Марко Вовчок (літературний псевдонім Марії Олександрівни Вілінської) 10 грудня (22 за старим стилем) 1833 року в маєтку Єкатерининське Єлецького повіту Орловської губернії у збіднілій дворянській сім'ї. Виховувалася в приватному пансіоні в Харкові.

На формуванні поглядів письменниці позначилося тривале перебування в інтелігентних сім'ях родичів, зокрема батьків Д.І. Писарева (пізніше — видатного критика й близького друга письменниці). В салоні її тітки К.П. Мардовіної в Орлі збиралися відомі письменники й фольклористи. Там Марія познайомилася з майбутнім своїм чоловіком, українським фольклористом і етнографом О.В. Марковичем, який відбував заслання в Орлі за участь у діяльності Кирило-Мефодіївського товариства. Проживаючи в 1851 – 1858 роках у Чернігові, Києві, Немирові на Вінниччині, Марія Олександрівна досконало вивчила життя, культуру, мову українського народу. Пізніше у Петербурзі (1859 р.) вона вже як автор збірки “Народні оповідання” потрапляє в коло таких літераторів, як Т. Шевченко, І. Тургенев, М. Некрасов, О. Плещеев, О. Писемський, польський поет і драматург Едуард Желіговський. По-дружньому прийняв письменницю також гурток українських культурних діячів у Петербурзі, зокрема колишні кирило-мефодіївці В. Білозерський, М. Костомаров, а також П. Куліш, який ще до того редагував і видавав її твори.

Під час перебування в 1859 – 1867 роках за кордоном (Німеччина, Швейцарія, Італія і переважно Франція) Марко Вовчок зустрічається з Д. Менделєєвим, О. Бородіним, І. Сеченовим. При сприянні І. Тургенева відбулося її знайомство з О. Герценом, Л. Толстим, Жюлем Верном.

Особливу роль у формуванні ідейно-естетичних поглядів Марка Вовчка відіграв М. Добролюбов. Зустрічалася Марко Вовчок з чеськими письменниками — Й. Фрічем, Я. Нерудою, була близькою до кола польських літераторів і революційних емігрантів. Письменниця бере участь у розповсюдженні в Росії революційних видань Герцена, організовує для «Колокола» матеріали політично-викривального характеру.

Після повернення з-за кордону Марко Вовчок зближується з видавцями «Отечественных записок» М. Некрасовим, М. Салтиковим-Щедріним, Г. Єлисеєвим, веде в цьому журналі рубрику зарубіжної літератури, публікує свої оригінальні твори й переклади.

Збірка перших творів Марка Вовчка, написаних у немирівський період життя, вийшла в Петербурзі під назвою «Народні оповідання» (1857 р.). У Немирові написані більшість її перших оповідань російською мовою (збірка “Рассказы из народного русского быта”, 1859), повість «Інститутка», що її письменниця почала 1858 року в Немирові, а завершувала наступного року в Петербурзі. Незважаючи на те що до першої збірки «Народних оповідань» увійшло одинадцять невеликих творів (серед них оповідання «Сестра», «Козачка», «Чумак», «Одарка», «Сон», «Панська воля», «Викуп»), вона справила велике враження на літературно-громадську думку. Найвищого мистецького рівня досягає Марко Вовчок у зображенні трагічної долі жінки-кріпачки, яка в тогочасному суспільстві була найбільш гнобленою, приниженою й безправною істотою. Цей образ посідає центральне місце в обох книжках «Народних оповідань», а також у «Рассказах из народного русского быта», «Інститутці».

У перші роки проживання за кордоном закінчені оповідання «Ледащиця», «Пройдисвіт», написане оповідання «Два сини» (1861 р.). Період перебування за кордоном особливо характерний тим, що Марко Вовчок як український прозаїк розробляє жанри психологічної повісті («Три долі») й оповідання («Павло Чорнокрил», «Не до пари»), історичної повісті та оповідання для дітей («Кармелюк», «Невільничка», «Маруся»), створює жанр соціально-побутової казки («Дев'ять братів і десята сестриця Галя»), Частина цих творів увійшла до другої збірки «Народних оповідань» (Петербург, 1862 р.). Активно виступає письменниця в жанрі повісті російською мовою: «Жили да были три сестры», «Червонный король», «Тюлевая баба», «Глухой городок».

Померла Марко Вовчок у 1907 році.

Постійна адреса: http://ukrlit.org/vovchok_marko